

Badania wykopaliskowe na osadzie kultury łużyckiej w Cisowym Lesie, pow. Nisko

Stanowisko w Cisowym Lesie oznaczone numerem 6 zostało odkryte przez mgr A. Talara i autora niniejszego sprawozdania w roku 1965. Od 20—28 września 1965 r. przeprowadzono tu wstępne prace wykopaliskowe, finansowane przez Konserwatora Zabytków Archeologicznych Województwa Rzeszowskiego. Badaniami kierowali mgr A. Talar i autor sprawozdania, a dokumentację rysunkową wykonał R. Fedyk.

Stanowisko znajduje się na wydmy pomiędzy Sójkową, a Cisowym Lasem, w odległości około 600 metrów na północny-wschód od najbliższych zabudowań Cisowego Lasu. Wydma w dużej części stanowi nieużytek, rozcięty na dwie nierówne części przez przebiegającą szosę Sójkowa — Cisów Las. Wydmy otaczają z trzech stron tereny podmokłe, a jedynie w kierunku wschodnim ciągnie się pasmo wydmy.

W czasie prowadzenia prac, wykopy zostały zlokalizowane na parcelach: A. Bajek ze Sójkowej, J. Bajki, M. Bajki, S. Sudoła i J. Wyki z Cisowego Lasu. W sumie przebadano przestrzeń 2 arów, odkrywając i eksplorując 3 jamy i jedno palenisko. Materiał z badań został złożony u KZA w Rzeszowie.

Opis materiałów

Jama 1. Zarys jamy ukazał się w kształcie owalu, na głębokości 30 cm. Średnica jej wyniosła 220x156 cm, a głębokość sięgała do 97 cm. Sama jama tworzyła dwa zagłębienia o dnach lekko wypukłych, a wypełnisko jej stanowił piasek koloru szarego.

Jama zawierała dosyć znaczną ilość ułamków ceramiki, wśród której na uwagę zasługują:

1. Fragment brzegu misy cienkościennej z dwoma rozkątowanymi występami przy krawędzi (Ryc. 1 b).

2. Fragment przydennej części naczynia średniościennego, wtórnie przepalonego w ogniu (Ryc. 1 c).

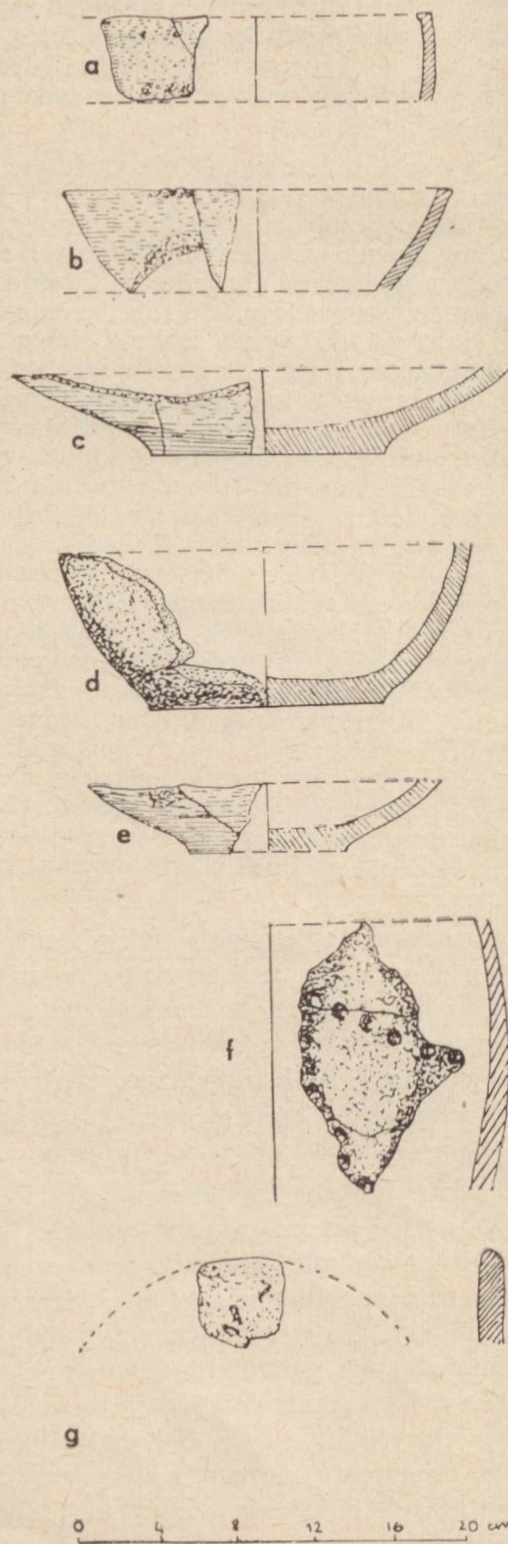
3. Ułamek średniościennego naczynia zdobionego dwoma zbiegającymi się liniami dołków palcowych, a w górnej części linią dziurek podkrawędznych, z których zachowała się tylko jedna (Ryc. 1 f).

4. Fragmenty ceramiki zdobione dziurkami pod krawędzią oraz linią dołków paznokciowych (Ryc. 1 a).

5. Ułamki placków glinianych zdobionych dołkami paznokciowymi, dziurkami lub też plecionką (Ryc. 1 g). Poza tym materiałem występowało dosyć dużo ceramiki z naczyń chropowatych (Ryc. 1 d), często obmazywanych palcami. Na uwagę w tej jamie zasługuje kamień żarnowy, dosyć zniszczony, z jedną powierzchnią gładzoną.

Jama 2. Zarys jamy ukazał się w kształcie wydłużonego owalu, na głębokości 30 cm. Średnica jej wynosiła 140x80 cm, a głębokość sięgała do 112 cm. Dno jamy tworzyły dwa języczkowe zagłębienia. Wypełnisko jamy stano-

wił piasek koloru szarego. Jama zawierała stosunkowo małą ilość fragmentów ceramiki, przeważnie o powierzchni chropowatej, czasami obmazywanej palcami, ułamki placków glinianych o jednej stronie gładkiej, a drugiej chropowatej.

Ryc. 1. Cisów Las, pow. Nisko. Osada kultury łużyckiej, a—g ceramika.

Rys. A. Siwak

J a m a 3. Zarys jamy ukazał się w kształcie koła o średnicy 104 cm na głębokości 30 cm. Jama posiadała głębokość 69 cm i płaskie dno. Wypełnisko jej stanowił piasek żółto-szary. Zawierała jedynie cztery drobne fragmenty ceramiki o powierzchni zewnętrznej chropowatej.

P a l e n i s k o 1. Zarys paleniska ukazał się w kształcie lekkiego owalu na głębokości 30 cm. Średnica jego wynosiła 124x90 cm. Dno paleniska płaskie, występowało na głębokości 66 cm. Wypełnisko jego stanowił piasek o nierównomiernym zabarwieniu, począwszy od ciemno-brunatnego aż po szaro-żółty.

Palenisko zawierało dużą ilość popieliny oraz kilka fragmentów ceramiki, w tym fragment brzośca naczynia średniościennego, zdobionego na załamie dookólną linią, a poniżej skośnym pasmem delikatnie rytych kresiek i prawdopodobnie guzkiem (Ryc. 1 e).

Materiał uzyskany podczas badań nie różni się w zasadzie od materiałów z innych osad kultury łużyckiej w grupie tarnobrzeskiej. Należą tu fragmenty ceramiki zdobionej dziurkami pod krawędzią i ornamentem paznokciowym, czego dowodem są osady kultury łużyckiej w Jarosławiu¹, w Woli Rzeczyckiej, pow. Tarnobrzeg²). Do placków glinianych zdobionych ornamentem paznokciowym, analogie występują w Jarosławiu³.

Trudno jest oznaczyć przeznaczenie jam. Wydaje się rzeczą pewną, że jama 1 mogła spełniać

rolę obiektu mieszkalnego. Natomiast pozostałe jamy były prawdopodobnie jamami zasobowymi. Charakterystyczną rzeczą jest to, że jama 1 i jama 2 pochodzą z tego samego okresu użytkowania. Potwierdza to materiał ceramiczny występujący w obu jamach z jednego naczynia oraz ułamki tego samego placka glinianego. Na terenie osady nie stwierdzono występowania kości. Być może późniejsze badania na tych osadach, dadzą większą ilość materiałów, które pozwolą na dokładniejsze poznanie osady.

Reasumując trzeba stwierdzić, że badania przeprowadzone na osadzie w Cisowym Lesie, dały nowy przyczynek do poznania osad kultury łużyckiej w grupie tarnobrzeskiej. Na podstawie występującego na ułamkach naczyń ornamentu, można w przybliżeniu oznaczyć chronologię niniejszego obiektu, łącząc go najpewniej z okresem halsztackim.

P R Z Y P I S Y

¹ K. Moskwa, Osada kultury łużyckiej w Jarosławiu. Sprawozdanie Rzeszowskiego Ośrodka Archeologicznego za rok 1963. Rzeszów 1963, s. 18, ryc. 1c.

² K. Moskwa, Osada kultury łużyckiej w Woli Rzeczyckiej powiat Tarnobrzeg. Sprawozdanie Rzeszowskiego Ośrodka Archeologicznego za rok 1963. Rzeszów 1963, s. 19, ryc. 1a, b.

³ K. Moskwa, Osada kultury łużyckiej w Jarosławiu. Sprawozdanie Rzeszowskiego Ośrodka Archeologicznego za rok 1963. Rzeszów 1963, s. 18, ryc. 1b.

Marek Gedl

Badania na cmentarzysku kultury łużyckiej w Bachórze-Chodorówce, pow. Brzozów

W ciągu sierpnia i września 1965 roku kontynuowano badania wykopaliskowe na cmentarzysku kultury łużyckiej w Bachórze — Chodorówce, pow. Brzozów¹. Badania były finansowane przez Konserwatora Zabytków Archeologicznych na województwo rzeszowskie. Braли w nich udział: dr Marek Gedl oraz Anna Dagnan, Krystyna Kruczek, Barbara Łągiewka i Jacek Rydzewski — studenci archeologii Pol-
ski U. J.

Tegoroczne prace badawcze miały na celu ostateczne zabezpieczenie północno-zachodniej części cmentarzyska sąsiadującej ze zwirownią oraz wyjaśnienie sytuacji na terenie częściowo już zniwelowanym, przylegającym od strony zachodniej do remontowanego budynku dawnej strażnicy, stanowiącego obecnie własność gospodarstwa PGR w Bachórze. W trakcie prac badawczych odkryto 122 groby kultury łużyckiej (nr 314—435).

W części północno-zachodniej zakończono w zasadzie prace wykopaliskowe, całkowicie przebadano tę część cmentarzyska i ustalono dosyć wyraźny przebieg zachodniej granicy badanego skupienia grobów. Prawdopodobnie jest to granica cmentarzyska. W przyszłości trzeba jednak będzie jeszcze potwierdzić to przypusz-

czenie badaniami sondażowymi na obszarze rozciągającym się na zachód od ustalonej granicy. Nie należy bowiem zapominać, że w roku 1960, w czasie zakładania wodociągu biegnącego do gospodarstwa PGR w Chodorówce, odkryto jeden grób (nr 71), którego położenie udało się w pewnym przybliżeniu zlokalizować. Grób ten odkryto w odległości ponad 15 metrów na zachód poza bardzo, jak by się wydawało wyraźną i przestrzeganą granicą cmentarzyska. Należy wobec tego wyjaśnić, czy był to odosobniony pochówek założony poza granicą cmentarzyska, czy też wystąpi tam odrębne skupienie grobów oddzielone jałową przestrzenią od badanego zgrupowania.

W wykopach zlokalizowanych na zachód od budynku dawnej strażnicy natrafiono na niezwykle, jak dotąd na badanym cmentarzysku, zagęszczenie grobów, dochodzące do ponad trzydziestu grobów na powierzchni 25 m². Przebadana przestrzeń została już uprzednio częściowo zniwelowana podczas budowy budynku. Groby jednak zalegały stosunkowo głęboko i nie zostały zniszczone pomimo zdjęcia pewnego nadkładu ziemi. W omawianej tu części cmentarzyska przeważały groby małe, o popielnicach stosunkowo niewielkich, znacznie mniej-